

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F.J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 269. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg10-shoot-idm140342680045568/facsimile.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

NOTER

- S. 52. *bons sens*, fr. sund Fornuft. – *Affectation*, Unaturlighed. – *gøre... grimacieuse*, gøre... til en Karikatur. – *Cervantes'* Don Quijote udkom 1605-15. – *Spectateurs*. Det engelske Tidsskrift: *The Spectator* (Tilskueren), red. af Addison og Steele (1711-12, 1714), fik en Række Efterligninger i Europa. – *beqvem*, passende. – *fornemmeligen*, især. – *Historie af de Sevaramber*. Fejl for Sevaramber, af Denis Vairasse d'Allais (London 1673; udvidet fr. Udg. 1677-79). – *Lukian* (ca. 115-200), græsk Forfatter. Her tænkes paa dennes Menippos' Rejse til Himlen og Den sande Historie. – *Bidermann*. I Jacob Bidermann's latinske Anekdoter-samling: *Utopia* (1640) er indlagt et Rejseafsnit. – *Swift*. Jonathan Swift's *Travels by Lemuel Gulliver* (1726). – *censurere*, kritisere, laste. – *Naturalismus*, Anskuelse der ikke anerkender noget højere Princip over Naturen. – *Lys*, Belæring, Oplysning.
- S. 53. *tevelerede*, aabenbarede. – *Præcaution*, Forsigtighedsregel. – *Tyrkiske Spion*. Jean-Paul Marana: *L'Espion du Grand Seigneur et ses relations secrètes envoyées au Divan de Constantinople* (1684), hvis Titel senere blev *L'Espion turc dans les cours des princes chrétiens*. – *Ægyptiske Breve* findes vistnok ikke. – *Lettres persanes* (»Persiske Breve«) af Montesquieu (1721). – *under samme Titul*. Antagelig *Nouvelles lettres persanes*, overs. 1735 fra Engelsk. – *skønne Hoveder*, Skønaander. – *heel*, meget. – *Argus*. Olof Dalins *Den Svenska Argus* (1732-34).
- S. 54. *Patriot*. Det hamburgske Tidsskrift *Der Patriot* (1724-26). – *Pensees*, fr. *pensées*, Tanker. – *gemeenligen*, almindeligvis. – *affectere*, lægger an paa, giver Skin af. – *Politesse*, Kultur, (ydre) Dannelse. – *Afrisning*, Skildring. – *Montaigne*, se Indl. – *Pierre Charron* (1541-1603), fransk Teolog og Filosof. – *Nicolas Boileau Despréaux* (1636-1711), fransk Forfatter og Kritiker. – *Seculum*, lat. Aarchundrede. – *Philosophorum*, lat. Filosoffers. – *Zirath*, Pryd. – *Vanheld*, Vansir, Misprydelse. – *bæsværge sig over*, beklage. – *goût*, fr. Smag. – *Satyreer*, Satirer. – *Horats* (65 f. Kr. – 8 e. Kr.), romersk Digter.
- S. 55. *Juvenal* (o. 60-70 e. Kr. – o. 128 e. Kr.), romersk Digter. – *een af mine... Epistle*, Holbergs 3. Levnedsbrev (1745). – *Billighed*, Rimelighed. – *Satyricos*, af lat. *Satyricus*, Satiriker. – *tempererede*, maadeholdne. – *Character*, Beskaffenhed, Væsen. – *Aristofanes* (ca. 448 – ca. 380 f. Kr.), græsk Komedieforfatter. – *Menander* (ca. 342 – 292 f. Kr.), græsk Komedieforfatter. – *Plautus* (ca. 254 – 184 f. Kr.), romersk Komedieforfatter. – *Terents* (195 ell. 185 – 159 f. Kr.), romersk Komedieforfatter. – *u-forligelige*, uforlignelige; mageløse. – *u-gemeent*, ualmindeligt.
- S. 56. *Literati*, af lat. *litteratus*, Lærd, Kritiker. – *u-beqvemme*, uæg-

MORALSKÉ TÅNKER

- nede. – *Maximer*, Grundsætninger. – *Attributa*, af lat. attributum, Egenskab. – *Aristoteles*, i sin Poetik, som behandler Tragedien og Eposet. – *ex. gr.*, lat. exempli gratia, for Eksempel. – *høist*, især. – *promitteret sig*, gjort sig Haab om. – *derudover*, af den Grund. – *Actina Theatri*, lat. Teatrets Sjæl. – *Skjønsomhed*, Forstandighed, Dømmekraft. – *Artificium*, lat. Kunst, Færdighed.
- S. 57. *Theofrast* (ca. 371 – ca. 287 f. Kr.), græsk Filosof og Forfatter, hvis »Karakterer« er en Samling satiriske Typeskildringer. – *Philosophorum præcepta*, lat. Filosofers Forskrifter. – *Daarligheder*, Daarskaber. – *Øyenskalk*, Hykler. – *Tartuf*, den hykleriske Hovedperson i Molières Karakterkomedie af samme Navn (1664). – *Festin de Pierre* (Stengildet). Molières Karakterkomedie benævnes nu oftest *Don Juan* (1665). Ved Gæstebudet hos den myrdede Svigerfaders Aand, Stengæsten, opluges den troløse *Don Juan* af Helvedes Flamme. – *Stadsmand*, Statsmand. – *Extremitet*, Yderlighed. – *Helte-Historie*. Adskillige store Heltes sammenlignede Historier I-II (1739) er planlagt efter den græske Forfatter *Plutark's* (ca. 46 – 120) Parallelle Levnedbeskrivelser. Se Bind VIII. – *distingvere*, adskille.
- S. 58. *Apparens*, Ydre. – *succederet*, lykkedes. – *Axioma*, gr. egl. Værdi, indlysende Faastand. – *opkaage*, opkoge. – *Oratores*, lat. Talere. – *Decouverter*, Opdagelser. – *confunderes*, forveksles. – *quintessentierede*, raffinerede, skarpsindige. – *heller*, snarere. – *Bayle*, se Indl. – *L'Esprit*. Jacques Esprit's (1611–78) *La Fausseté des vertus humaines* (1678). – *Hofmod*, Hovmod. – *Hospitaller*, Fattighuse. – *Besyderligen*, især. – *Autor til ... Fabel om Bierne*. Den engelske Moralfilosof Bernard Mandeville (o. 1670–1733), der 1714 udgav *The Fabel of the Bees, or Private Vices Public Benefits*. – *plaidere for*, forsvare.
- S. 59. *Republique*, Stat. – *Proprietarius*, Ejer af større Landejendom. – *finder sin Regning*, ser sin Fordel. – *Seneca* (ca. 4 f. Kr. – 65 e. Kr.), romersk Filosof og Forfatter. Stedet her (De beneficiis 6, 38, 2–3) har delvis dannet Grundlag for den forudgaaende Passage: »Hvem har ikke Profit af en andens Skade? Soldaten ønsker Krig; Dyrtid giver Landmanden nyt Mod; Sagførereren tragter efter Fortjeneste ved saa mange Processer som muligt; for Lægerne er et Aar fuldt af Sygdom en Kilde til Velstand; hvis Husene ikke tog Skade ved Ild og Uvejr, vilde Haandværkerens Virksomhed ligge stille«. – *Caroli 8. Billedet*. Karl 8.'s Billedet (1470–98). – *Frantzoser*, »den franske Syge«, Syfilis. – *Beroalde de Verville* (1558–o. 1612), fransk Filosof og Matematiker, Forfatter til en Bog om at komme frem i Verden, *Moyen de parvenir* (1595; oftere optrykt). Holberg citerer